

Diamantstein Zsuzsa

A kép engem ábrázol, Szászrégenben készült, nem írja, hol, csak hogy fotóstúdió. A húszéves születésnapomon készült, ez azt jelenti, hogy 1942-ben. Nagypának küldtem, mi akkor [Szász]Régenben laktunk már. A szöveg a következő: ?Az én drága nagypáméknak sok szeretettel a legnagyobb unokájuktól. Zsuzsa.? [Az 1930-as évek végén] már egy antiszemita hullám kezdődött, és nagyon nehéz volt zsidónak bejutni egyetemre. Általában mi, zsidó lányok nem mentünk iskolába [azaz nem tanultak tovább], hanem inkább valamilyen szakmára mentünk -- varrodába, fodrászatba, vagy valami mesterséget tanultunk --, gondolták a szülők, hogy így jobban tudunk majd érvényesülni az életben. Anyuka engem varrodába adott inasnak, mert hát az egy nagyon jó mesterség, és majd meglátom, később kimegyek Bécsbe a nagybácsimhoz stb., stb. Volt

itt [Maros]Vásárhelyen egy testvérpár, úgy hívták, Kun nővérek, nagyon rendes emberek voltak, a Sáros utca végén volt egy időben a varrodájuk az emeleten, ott, ahol most az Azomuresnek van az üzlete. Szerződést kötöttünk, anyuka fizetett értem, de kellett járni inasiskolába is, ami egy állami inasiskola volt. Mikor elmentünk valamilyen szakmát tanulni, olyan szerződést csináltunk a munkaadóval, hogy három inasévet töltöttünk el, utána kaptunk munkakönyvet, tehát dolgozhatunk ott, mint segéd. Általában, aki elment dolgozni, az nem fizetett, hanem ott annak megfelelően dolgozott a szakma eltanulásáért. 1939-ben kezdtem az inasiskolát. Ehhez nem volt szükséges a négy líceumi osztály, mehetett négy elemi után is. A kisérettségit saját magáért tette le az ember, mert azok a lányok, akik a négy év líceumot elvégezték, azok csak két évet jártak az inasiskolába. A többi lány, aki nem járt líceumba, és csak az elemi iskolát végezte el, három évet járt ebbe az inasiskolába. Az iskola a mostani Tűzoltóság épületében volt, a Horea utcában. Egy részében az épületnek a lányok tanultak és egy másikban külön a fiúk. Mindenféle szakból voltak ott inasok. Különböző érdekes órákat tartottak a tanárok, értelmes, szép órákat, de ott nem a mesterséget tanultuk, hanem általános tudnivalókat: a nyelvtant, a történelmet, földrajzot, anyagismeretet, könyvelést, számtant. Volt ott egy kiváló számtantanárnő. Komoly tanulás volt ott. Román nyelven folyt a tanulás, mert állami iskola volt, de inasiskola. Mind különböző tanárok tanítottak. Volt még egy érdekes tantárgy, az erkölcsi nevelés, ami vallásos alapon volt, de a keresztény vallás alapján. Közben az történt, hogy mialatt én jártam az inasiskolába, a mostohaapámat áthelyezték Szászrégenbe. Tehát 1939-ben ki kellett költözni Szászrégenbe, és én még folytattam ezt a 'gyönyörű' mesterséget, úgyhogy nagyapáéknál maradtam, ott laktam náluk, amíg 1941-ben befejeztem az inaséveket -- onnét jártam dolgozni is. Amikor végeztem, kikerültem [Szász]Régenbe, és így kettészakadt egy kicsit az életem. Nem emlékszem szeretettel erre az időszakra. Nem mondhatom, hogy ott nekem nagyon gyönyörű ifjúságom volt. Egy varrodába kerültem, és a fizetés, amit ott kaptam, az minimális volt. Nem beszélve arról, hogy utáltam, úgy utáltam? Egy idős zsidó nő volt a tulajdonos, Kraus Sárinak hívták, és tele volt vénkisasszonyokkal a varroda. És engem úgy utáltak, mert fiatal voltam, mert tudták, hogy végeredményben nem abból élek, nem kell gürcöljek, mert szüleim vannak, úgyhogy rettenetes, mit szenvedtem én abban a varrodában, Nem beszélve arról, hogy utáltam is varrni, és nem is voltam ügyes, szóval nekem ez egy nagyon nehéz periódus volt, annyit bőgtem? Akkor nagyapa azt mondta, elég volt, maradjon otthon. Rövid ideig volt az egész, 1944-ig. Otthon segítettem anyukának. Nem szerettem [Szász]Régent.